

ja existent del gènere literari i de les seves representacions gràfiques. Solament és evident que el dit nom propi francès s'ha d'identificar amb el nom de persona hebraic immortalitzat per aquells màrtirs. Sense que es pugui dubtar de la versemblança d'una connexió més directa, que és el que indicà GParis (*Rom.* xviii, 513; xxiv, 132) i ho argumentà més recentment Spitzer (*Mélanges Dauzat*, 1951, 307-321) i en coincidència molta o poca amb ell els últims estudis de HSperber (*Studia Philol. Litt. Spitzer*, 391-401) i REisler (*Traditio* vi, 187-225), cf. Lecoy (*Rom.* LXXI, 408-412).

Quant al canvi de *Macabé* en *Macàbre*, com vaig indicar en el meu estudi (redreçant una suggerència de HRötzler, xxxiii, 838 i 847-8) és degut al fet que en parlar del centre de França certa forma de desfllada de núvols s'anomena *àbre de Macabé* o *àbre Macàbre*. Nom probablement inspirat en el de la famosa dansa i en la forma del fenomen, en què uns quants nuvolets semblen pendre's d'un gros núvol bàsic, comparable el tot amb un arbre i les seves branques: una contaminació popular hi emmotllaria el nom propi a la forma dialectal del mot *arbre*, i aquesta tan difosa imatge del folklore francès repercutiria llavors en el nom de la dansa.

Del mateix nom propi, per un altre conducte, i sense aqueixos avatars ni retocs de forma, ha de venir el nom del raïm *macabeu* [1617, *AlcM*] i del vi *macabeu* [1587, *DAG*] que en fan, avui ben vius en el Rosselló (StHippòlit Sal., 1960), en el CpTarr. (*BDC* vi, 46) i a l'Ebre (Bladé, *Benissanet*, 162).

DERIV.: *Macàbric*. *Macabrament* adv. *Macabresc*.

MACACO, pres del port. *macaco* 'espècie de simi', que sembla ser provinent d'una llengua d'Angola. □ 1.ª doc.: Lab. 1888; en cast. 3.ª quart S. XVIII; a Portugal 1555. Veg. per als detalls i arguments DCEC. Sembla, sense que sigui evident, que la semblança amb el mossàr. *maqāqūn* 'guarà', *RMa.*, sigui casual, cf. *maqan* id. *PAlc.* (Dozy, *Suppl.* II, 605b). Amb *macaco* va sens dubte, *maquí* [1868, *SLitCosta*].

Maçacopta, -oble, V. *maça* *Maçada*, V. *macar* *Maçada*, V. *maça*

MACADAM, del nom de JLMacAdam, que va idear-lo c. 1800. □ 1.ª doc.: c. 1920, Carner.

DERIV.: *Macadamitzar* [*Dfa.*], angl. *macadamize* [*S.* XIX]. Un origen paral·lel ha de tenir *maçarlan* (*Dfa.*); si bé en tot cas provinent del fr. *maçarlane* [1859], mot no usual en anglès, però que sembla haver-se-li donat pel nom d'algun importador britànic Mac Farlane.

Macadís, *macador*, *macadura*, V. *macar*

Macaleu, del fr. antiq. *macaleb*, angl. *macaleb* id. (avui rectificats en *mahaleb*), documentats des del segle XVI. Segons Onions provenen d'un àr. *maḥlab* 'espècie de cirera'. L'arrel *ḥalab*, amb derivats com *maḥ-*

lab, és en efecte productiva en àrab, i ha donat segons Dozy (*Suppl.* I, 314), diversos noms de plantes i menjars (gelees etc.), si bé els de planta que cita són sense el prefix *ma-*; Belot hi afegeix (p. 132b) un *maḥlab* «nom d'una planta» no precisada.

Macalià [1821, TAguiló; *Damen.*, *DAG*], *Macalús* i *Macamet* (només en l'*AlcM*), és probable que vinguin d'un nom propi. El darrer, de *Maḥammād*, forma vulgar de *Muḥammad*, que com a nom de centenars de marrecs, grumets i ragatxos africanets que el cabotatge porta als ports de Barcelona i Eivissa (essent segurament el prenom moro més freqüent de tots) s'eleva en aquestes zones al nivell comú per designar altres noiets infeliços o agitanats. Els altres dos poden tenir algun origen anàleg; és possible, però, que el primer sigui a través del renom d'homes del poble, acusats de no saber dir més que *me-ca... 'l ya... 'me ca... en el... ja...'*. L'altre, semblantment *me-ca... 'l uix!*, si bé adaptat a la terminació del síndim *gamarús*.

Segons *AlcM* *estar macalià* és «estar de mal humor, tèrbol o amb el cap ple de confusió», el *DAG* ve a dir el mateix; i *Damen.* «del viejo que está chocho», si bé en primer lloc hi posa «del que por haber bebido mucho vino empieza a turbársele la cabeza» i li dona com a equivalent cast. *estar calamocano*: però justament això fa suspecta la seva definició d'estar inspirada en un pretès atansament entre els dos mots. ¿Hi hauria entre ells alguna connexió etimològica? No sembla això fonèticament possible, majorment si és encertada la filiació que vaig fonamentar en el *DCEC*, partint de *cala moco* 'l'home begut com una sopa fins a caure-li baves, mocs etc.'.

Maçamorro, V. *massamorra*

MAÇANA, 'poma', del ll. *MALA MATTIANA*, nom d'una espècie famosa de pomes, anomenades segons sembla en memòria de Caius Matius, tractadista d'agricultura que visqué en el S. I abans de J. C. □ 1.ª doc.: fi S. XIV, Turmeda:

«En cell jardí los fruiters /eren de totes maneres: / dàtils, pomers, presseguers, / codonys, albercocs, cireres, / *massanes*, prunes e peres / ---», *Div. de Mall.* (*NCl.*, 107); encara que primer anomena arbres fruiters i després fruites, com que no hi ha repetició de l'espècie entre aquells i aquestes, i sembla que si passa d'una cosa a l'altra és per mor del vers i la rima, sembla que hi hagi oposició entre *pomer* [fruita *poma*] i [*maçaner*] fruita *maçana*, la qual seria doncs d'un fruiter rosaci peculiar dins el gènere *malus*.

Es el que ha de ser avui a Men.: en les seves aventures per Barcelona, l'Amo en Xec de S'Uastrà no s'entén prou amb la gent a qui va demanant unes senyes: «Després de la plaça de Catalunya, una, dugues..., cinc *maçanes*. --- —I què són *massanes*? —A ca' nostra, *massanes* són una casta de pomes; aquí no ho sé», Ruiz i Pablo (*Nov. Men.*, 96); «Hi haurà poma *maçana* / com es dos punys», «Aubarçòcs / de pinyol dolç, n'hi haurà pocs; / emperò moltes *maçanes*; / ser-